

ריבונה של תורה

רעיונות ומאמרים לפרשת השבוע

גליון קפ"ח

בראשית

קטיף התפילה ומשאלות הלב

ואפילו גאולת מצרים שכבר הובטחו עליה, ונשבע ה' על זה לאבות, נאמר בה "וישמע אלהים את נאקתם", ובלא תפילה לא היו נגאלים. כי כך נחקק ביסוד הבריאה מעיקר יצירתה, שהכל על "פתח הקרקע" יעמוד, ולא יצמוח ולא ינתן כלום, לא הישג של רוחניות ולא הישג של גשמיות, עד שיבוא האדם ו"יקטוף" את השפע מ"פתח הקרקע". **ובמה הוא קוטפו? - בתפילה.** [ואף שכל הבריאה נבראה לצורך האדם, ועומדת ברשותו, מכל מקום הסדר הוא שעל ידי שהאדם מכיר בצרכיו בעיני הבריאה, ממילא מתעורר הוא לבקש עליהם, ורק ע"י זה ניתנים לו צרכיו ובלעדי התפילה לא ינתן לו שום דבר].

וסיים שם, "יתבונן נא האדם בהכרח של התפילה, ובאפשרה הגדול, כי מובטח הוא ודאי בטוב תוצאותיה".

במשך השנה "קוטף" האדם בתפילותיו את האוצרות שנקצבו לו בימים הנוראים

וב"צדקת הצדיק" לרבי צדוק הכהן מלובלין (אות סו) כתב, "תפילה צריך לכל דבר אף על פי שנגזר מהש"ת". והביא ראיה נפלאה לכך, כי הנה ידוע (ע"פ ר"ה טו, א) שדינו של האדם נגזר עליו בראש השנה ויוה"כ, וא"כ לשם מה תקנו אנשי כנסת הגדולה להתפלל בכל יום מימות השנה, והרי כל מה שמגיע לאדם קצוב וקבוע לו כבר מראשית השנה, ומה יוסיף בתפילתו.

ועל כרחך אתה אומר, שגם אם גזרו בימי הדין ליתן לאדם אוצרות גדולים ושפע רב אדם, מכל מקום אוצרות אלו עומדים על "פתח הקרקע" כמו הדשאים והאילנות, והאדם צריך לקטוף אותם בתפילותיו במשך ימות השנה, וללא "קטיף התפילה" לא יוכל ליהנות מהם, כמו שלא יוכל האדם ליהנות מפירות שדהו ללא שיקטוף ויעלה אותם על שולחנו. [וכנראה שלא די בתפילה אחת לזמן קבוע, ויש להתפלל ערב בוקר וצהרים, כדי להמשיך את השפע הנקצב בכל עת עת, ולכך תקנו לעשות כן].

הכל תלוי בתפילה, ואפילו דבר שהובטח לאדם מאת ה' במפורש

ראיה נוספת שהביא הרצ"ה היא מאליהו הנביא שאמר לו ה' (מלכים א', יח א) "לך הַרְאָה אל אחאב ואתנה מטר", ולמרות זאת נאמר אחר כך (שם פס' מב) שאליהו עלה לראש הכרמל ו"ויגַהר ארצה וישם פניו בין ברכיו", והרַבָּה בתפילה עד שבא הגשם, ולא הסתפק בכך שהובטח על ירידת הגשם, כי **הכל תלוי בתפילה, ואפילו דבר שהובטח לאדם מאת ה' במפורש.**

וכן ביאר **האור החיים הקד'** (בראשית ל, כב) את דברי הכתוב "ויזכור אלהים את רחל, וישמע אליה אלהים", כי משמע שלא היה די בעצם זכירתה ללא תפילותיה. והטעם הוא כאמור, שגם אם עולה זכרון האדם לטובה לפני ה', וחפץ ה' ליתן לו רוב טובה, לא יקבל אותה האדם בפועל אם לא שיתפלל וישפוך שיחו על כך. וכן מצאנו **בפירוש הרמב"ן על התורה** (שמות ד, י) שהטעם שהקב"ה לא ריפא את משה מכובד לשונו, הוא משום שמשה לא התפלל וביקש על כך לפניו.

במסכת חולין (ט, ב) מסופר על רב נחמן בר פפא שזרע זרעים בגינתו, ולא צמחו ולא עשו פירות. עקב כך התפלל רב נחמן לה', ואכן תפילתו עשתה פירות, ובא הגשם והשקה את הזרעים, עד שצמחו כראוי. כשראה זאת רב נחמן, תלה את סיבת הדבר בפְּלָל גדול וחשוב שמקורו בפרשתנו בענין בריאת הדשאים והאילנות.

כי הנה לכאורה כבר ביום השלישי לבריאה נאמר (בראשית א, יב) "ותוצא הארץ דשא עשב מזרע זרע למינהו ועץ עושה פרי אשר זרעו בו למינהו", ואם כן מדוע נאמר ביום הששי (בראשית ב, ה) "וכל שיח השדה [אילנות] **טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמח**, כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה", שמכך משמע שהדשאים והאילנות לא נבראו עד היום הששי, ולא היו קיימים כלל ביום השלישי.

על שאלה זו תירץ רב אסי (שם, והובא ברש"י בפרשתנו) "**מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון וביקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו**". ופירש רש"י, שבאמת נבראו הדשאים והאילנות ביום השלישי, אך לא יצאו מפתח הקרקע היות ועדיין לא נברא האדם שאמור לעבוד את האדמה, ולא היה בעולם מי שמכיר בטובתם ובחשיבותם של הגשמים לעולם [ואפילו הדשאים והאילנות שבגן עדן לא יצאו מפתח הקרקע עד בריאת האדם, **כמבואר ברא"ם** (פ"ב)]. והיו הדשאים והאילנות עומדים ומתאווים לגשמים כטבע בריאתם, עד ליום הששי שבו נברא האדם שידע שיש צורך בגשמים לקיום העולם, ועמד והתפלל עד שירדו גשמים, וצמחו האילנות והדשאים.

[וביאר **המהרש"א** (ח"א חולין שם) שלשיטת רש"י שכל הבריאה נבראה ביום הראשון, אלא שסידורה על מתכונתה התפרס על פני ששת ימי הבריאה, צריך לומר שהדשאים והאילנות נבראו ביום הראשון ועמדו על פתח הקרקע, וביום השלישי יצאו מעט, עד שביקש האדם רחמים, וצמחו במלואם ביום הששי].

אין נתנים לאדם שום דבר ללא תפילה

וב"דעת תורה" לר' ירוחם ממיר זצ"ל (ח"א עמ' סו) ביאר, שמן הדברים הללו למדנו יסוד גדול בעבודת ה', והוא, שאין נתנים לאדם שום דבר ללא תפילה, כי אף שנבראו דשאים ואילנות בעולם, לא היה האדם זוכה ל"קוטפם" וליהנות מהם ללא תפילה. והוסיף, שיסוד זה איננו בגדר סוד, ומי שמתבונן מעט מוצא אותו שוב ושוב בכל רחבי התורה הקד', בענינם של גדולי האומה שלא השיגו מאומה ללא תפילה, אף שהיו להם זכויות רבות שיעמדו בעבורם.

שהנה אברהם אמר "מה תתן לי ואנכי הולך ערירי", ו"שרי עקרה אין לה ולד", ולא ניתן לה אלא בתפילה. וכן ביצחק ורבקה, "ויעתר יצחק לנוכח אשתו" שהרַבָּה והפציר בתפילה. וכן בלאה ורחל "וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה, ורחל עקרה", עד שאמרה ליעקב "הבה לי בנים" [בכח התפילה]. וכן ביעקב מצינו תפילה בכל ענינו, בצרת עשו ושכם, ובצרת יוסף ובנימין. ונמצא, שכל ענקי הרוח הללו, נצרכו להרבות בתפילה כדי להשיג חפצם, על אף שהיו בידם כל הזכויות שבעולם. ולא אירע להם כן אלא כדי ללמד לדורות **שללא תפילה לא יוכל האדם לזכות לשפע אף אם הוא מגיע לו מצד זכויותיו הרבות.**

